

# EKONOMİ POLİTİK

## Gönüllerin Şampiyonu İzlanda

Erinç Yeldan, 6 Temmuz 2016

Avrupa Futbol Şampiyonası'nda finale yaklaşıyoruz. Sempatik tavırları, aykırı stratejileri, toplumcu inançları, amatör ruhları,... ve daha bir dizi etken nedeniyle tüm futbol severlerin gönlünü fetheden **İzlanda** ne yazık ki çeyrek finalde elendi.

Avrupa'nın futbol devlerine neredeyse bir aydır kafa tutmayı başaran bu sempatik insanlar hakkında sosyal medyada neler yazıldı çizildi, neler... Örneğin; *“İzlanda'da Sendikalar Konfederasyonu'nun (ASÍ) 106 bin üyesi olduğu ve çalışanların yüzde 90'ının toplu sözleşmeli olarak istihdam edildiği”*; ve *“İzlanda meclisinin yarısının kadın üyelerden oluştuğu, halkın yüzde 100'nün sağlık sigortası olduğu, ama ordusunun olmadığı”*... bilgileri sıkça paylaşıldı. Hatta, gerek teknik heyetin, gerekse futbolcularının aykırı halleri de medyada ilgi konusuydu. Kalecilerinin, İzlanda'nın Eurovizyon'a katılacak parçasının klibinin yönetmeni; teknik direktör yardımcısının (bundan sonraki yeni direktörleri) bir diş hekimi olduğu, geri kalan futbolcuların da çoğunlukla başka mesleklerden gelen mütevazı oyunculardan kurulu olduğu bilinmekteydi.

Bir diğer medyatik bilgi ise, teknik heyetin her milli maç öncesi taraftarlarla bir kahvede buluşup *“taktik tartıştıkları”*; ve *“ilk 11'in”* bu toplantılara katılanlara (kimseyle paylaşmamaları koşuluyla) herkesten önce bildirdiği haberleri idi. Öykü bu ya, bir paylaşım da *“kiliseye yıllık 80 avro vergi söz konusu olunca, topluca Sümer dinine geçmiş olduklarını”* aktarmaktaydı!

\*\*\*

Ancak bu sempatik balıkçı / şamanist (!) / futbolcular ülkesinin aykırılıkları aslında bunlarla sınırlı değil. Bu köşenin ana konularını ilgilendiren ekonomi/politik yazınına da deneyimleriyle büyük katkıları olan bir toplum İzlanda.

İzlanda 1990'lara değin çoğunlukla balıkçılık, deniz ürünleri, alüminyum ve enerji ihracatına dayalı bir ekonomiydi. Daha sonraları giderek *“bölgesel finans merkezi”* olma hayaline soyundu. Toplam nüfusu 320 bin kişi olan bu küçük adacık giderek uluslararası finans piyasalarına vergi ve spekülatif kazançlar cenneti olarak pazarlandı. Yüksek faiz ve vergi avantajları ile cezbedilen küresel sıcak para İzlanda'ya akıyor ve borçlanmaya dayalı sanal büyümeyi kamçılıyordu. O kadar ki 2000'li yıllara gelindiğinde bankacılık sisteminin finansal varlıklarının değeri, İzlanda milli gelirinin on misline çıkmış; ulusal para birimi *krona* da 1994-2008 arasında yüzde 900 değer kazanmış (döviz ucuzlamış) durumda idi.

Büyümenin ana sektörleri ise konut inşaatı, emlak ve borsa faaliyetleri idi. Bu dönemde bankalar konsorsiyumu tarafından inşa edilen ve Avrupa'nın en büyük cam binası diye pazarlanan *Harpa Konser Salonu*, İzlanda'nın *“çılgın projesi”* diye anılarak tarihe geçti.

2008 küresel krizi İzlanda'nın borçlanmaya ve spekülâtif değerlere dayalı bu yapay büyümesine set çekti. Kuruyan sıcak para akımları faizlerin ve enflasyonun patlak vermesine neden oldu; İzlanda milli geliri 2008'den 2010'a yaklaşık yüzde 40 geriledi, işsizlik oranı yüzde 2.5'ten yüzde 9'a fırladı.

İzlanda'nın krize karşı geliştirdiği politikalar ise dönemin ana akım tavsiyelerine tamamıyla aykırı ve zıt görünümde oldu. 2008 krizi sonrasında gözde sloganı "*finansal sistemin sağlığı gereğince...*" diye aktarılan sert kemer sıkma ve bankacılık sistemine kaynak aktarma politikaları yerine, ülkenin aşırı riskli üç büyük bankasının iflasına göz yumuldu. Son derece sert sermaye kontrolleri ile finansal spekülasyonun önü kesildi; *Krona*'nın yüzde 60'a yakın oranda devalüe edilmesine yol açıldı. Rekabetçi döviz kuru sayesinde ücretlerin ülke içerisinde yüksek tutulmasına olanak sağlandı ve geleneksel ihracat sektörlerine dayalı reel ekonomik aktiviteler hızlandırıldı.

2015'e gelindiğinde işsizlik oranı yüzde 4'e; enflasyon oranı yüzde 2.5'e gerilemiş; büyüme oranı ise yüzde 4.5'e yükselmiş idi. İzlanda, finansal spekülasyon ve borçlanmaya dayalı "çılgın projeler" tuzağından kurtulup, (mütevazi olanaklarıyla) reel ekonomik gücüne ve toplumcu dayanışmasına dayalı ekonomik ve sosyal politikalarıyla 2008 krizine karşı geliştirdiği alternatif (ve aykırı) duruşuyla anılageldi.

Bütün bunların Avrupa'nın futbol devlerine karşı elde edilen başarılarla dönüşmesi elbette tesadüf değildi. Futbol ile başladık, nerelere geldik... Hani hep söylenir ya, "*futbol asla doksan dakikalık bir oyundan ibaret değildir*" diye...

\*\*\*

Çocukluğumuzun bol şekerli, kumaş mendillere konulmuş mütevazi harçlıklı, esenlik ve barış dolu bayramları özlemiyle, tüm okurlarımla bayramını kutlarım.